

ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی

فارسی

(دوره‌ی آموزش ابتدایی)

مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی - ۱۳

ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی
راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی برای ناشران
نویسندگان و معلمان مؤلف

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات کمک‌آموزشی
تابستان ۸۴

مقدمه

با ورود به هزاره‌ی سوّم میلادی، پیشرفت‌ها و تجربیات نوین آموزشی، این امکان را فراهم ساخته است که سخن گهربار پیامبر اسلام (ص)، «زگهواره تا گور دانش بجوی»، یا به عبارت دیگر «یادگیری مادام‌العمر»، مصداق عملی یابد. امروزه یادگیری به زمان حضور در مدرسه محدود نمی‌شود، بلکه همان‌طور که در گزارش کمیسیون بین‌المللی درباره‌ی آموزش برای قرن بیست و یکم با عنوان «یادگیری، گنج درون» (Dolors، ۱۹۹۵) بیان شده است، یادگیری تمام جنبه‌های حیات انسان را دربرمی‌گیرد. تحقق چنین امر خطیری بدون بازاندیشی، بازسازی ساختارها و بازآفرینی مؤلفه‌های نظام آموزشی و زیرساخت‌های آن، بعید می‌نماید.

یکی از مهم‌ترین و رایج‌ترین منابع تحقق یادگیری مؤثر و پایدار در کشورمان، کتاب‌های آموزشی هستند. یادگیری اطلاعات از طریق کتاب، با وجود گسترش اینترنت همچنان اهمیت خود را حفظ کرده است. (گانیه وریس، ترجمه‌ی مهجور، ۱۳۷۸).

کتاب‌های آموزشی توانسته‌اند، در کنار ابزار پیچیده و سرعت توسعه یافته‌ی رسانه‌ای در سراسر نظام‌های آموزشی جهان، همچنان اهمیت خود را حفظ کنند و به تحقق یادگیری در سطوح گوناگون فراگیران بپردازند.

«سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش وزارت آموزش و پرورش»، به عنوان یکی از مؤسسات بزرگ علمی، فرهنگی و آموزشی کشور، در امر پژوهش، برنامه‌ریزی، تولید و ارزشیابی کتاب‌های آموزشی نقش عمده‌ای

دارد. این سازمان، علاوه بر ساماندهی امور تولید و نشر کتاب‌های آموزشی، امر راهنمایی و جهت‌دهی به دست‌اندرکاران امور چاپ و نشر، در راستای تولید کتاب‌های آموزشی مناسب و مورد نیاز نسل دانش‌آموزی، اولیاء، معلمان و کارشناسان آموزشی سراسر کشور را برعهده دارد. آنچه در مجموعه‌ی حاضر فراهم شده است، تلاشی مقدماتی برای نیل به این مقصد می‌باشد. امیدواریم با نظرات ارشادی و اصلاحی همه‌ی صاحب‌نظران امر تعلیم و تربیت، در گام‌های بعدی، این تلاش‌ها کامل‌تر شوند و به سمت تحقق هدف‌های متعالی و آرمانی نظام آموزشی کشور پیش روند.

دفتر انتشارات کمک آموزشی

اشاره

مراد از کتاب‌های آموزشی فارسی، (بخوانیم و بنویسیم) کتاب‌های غیردرسی هستند. این‌گونه کتاب‌ها معمولاً در جهت برآورده شدن هدف‌های کلی و جزئی کتاب‌های درسی فارسی و کمک به تقویت یادگیری و یاددهی آن‌ها تهیه و تولید می‌شوند. بنابراین ضرورت دارد، همه‌ی عوامل دست‌اندرکار تولید و نشر کتاب‌های آموزشی فارسی، قبل از اقدام به نشر این نوع کتاب‌ها، با هدف‌های برنامه‌ی درسی فارسی ابتدایی آشنایی کافی حاصل کنند.

● هدف‌های کلی برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی

۱. آشنایی مختصر با ساختار زبان فارسی معیار

دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی، در کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم، از طریق خواندن متن درس، انجام تمرین‌های متفاوت و متنوع، و توجه به نکات مهم دستوری، املائی و نگارشی در بخش‌های «واژه‌آموزی» و «نکته»، با قالب‌ها و ساختارهای زبان فارسی معیار آشنا می‌شوند. به علاوه، از این طریق نحوه‌ی ساختن جمله، کلمه، تحلیل کلمه به اجزای آن، فعل، اسم، کلمه‌ها و ترکیب‌های تازه، انواع کلمه، اجزای جمله و... را تمرین می‌کنند.

۲. گسترش حوزه‌ی نمادها و معانی

در کتاب‌های درسی فارسی (بخوانیم و بنویسیم)، نمادها در سه مرحله آموزش داده می‌شوند: ۱. نمادهای تصویری، ۲. نمادهای الفبایی، ۳. نمادهای واژگانی. در دوره‌ی ابتدایی، به شیوه‌های گوناگون دایره‌ی واژگانی دانش‌آموزان گسترش داده می‌شود. مثلاً در حوزه‌ی شنیداری و گفتاری، فعالیت‌هایی نظیر گوش کن و بگو، درست و نادرست، به

دوستانت بگو، و در حوزه‌ی دیداری، فعالیت‌هایی مثل بین و بگو، بگرد و پیدا کن، کامل کن، و در حوزه‌ی خوانداری، فعالیت‌هایی مثل روخوانی مثل درس، با هم بخوانیم، کتاب‌خوانی و... پیش‌بینی شده‌اند. علاوه بر این بخش، واژه‌آموزی نیز به تحقق این هدف کمک می‌کند.

۳. آشنایی با زبان گفتار و نوشتار و تفاوت آن‌ها

در کتاب‌های درسی فارسی (بخوانیم و بنویسیم)، متن درس‌ها به گونه‌ای است که انواع نوشته‌ها از قبیل نظم و نثر، انواع شعر، انواع نثر، داستان، گزارش، نامه، ضرب‌المثل، حکایت، لطیفه و... به دانش‌آموز ارائه شده است و او می‌تواند، از طریق انجام فعالیت‌های متنوع شفاهی و کتبی، به تفاوت بین زبان نوشتار و گفتار به‌طور غیرمستقیم و از طریق دیدن نمونه‌های ارائه شده، پی ببرد. علاوه بر این، تمرین‌های نگارشی نیز که مستلزم تبدیل گفتار در ذهن، به نوشتار در بیرون از ذهن هستند، در جهت نیل به این هدف تدوین شده‌اند.

۴. آشنایی با نظم و نثر و تفاوت آن‌ها

دانش‌آموزان، از طریق فعالیت «با هم بخوانیم»، با گونه‌های متفاوتی از شعر کودک، شعر معاصر و شعر سنتی آشنا می‌شوند. متن درس‌ها نیز به لحاظ تنوع در نوع نثر آن‌ها، گونه‌های گوناگون نثر را معرفی می‌کنند.

۵. آشنایی مختصر با جلوه‌های هنری زبان

تقویت و پرورش روحیه‌ی زیبادوستی از طریق ارائه‌ی زیبایی‌های زبانی و ادبی دنبال می‌شود. به همین مناسبت، سعی شده است در انتخاب متن‌ها، تصویرها، فعالیت‌های یادگیری و حتی معرفی آرایه‌های زبانی و

ادبی، به گونه‌ای عمل شود که دانش‌آموزان در حین یادگیری و به طور مستقیم در معرض جلوه‌های هنری زبان و ادب قرار بگیرند.

۶. آشنایی با مسائل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، ملی، علمی و هنری در قالب زبان

در کتاب‌های درسی فارسی دوره‌ی ابتدایی (بخوانیم و بنویسیم)، مضامین، مفاهیم و موضوعاتی مطرح شده‌اند که دانش‌آموزان را ضمن هدایت در حوزه‌ی آموزش زبان فارسی، با مسائل گوناگون زندگی محیطی، اجتماعی، سیاسی، دینی، ملی و هنری آشنا می‌کنند. نکته‌ی قابل توجه این است که آشنایی با این‌گونه مسائل هدف اصلی کتاب‌های فارسی نیست، اما به طور غیرمستقیم در خلال متن درس‌ها، داستان‌ها و شعرها، تعدادی از این موضوعات مطرح می‌شوند.

۷. تقویت و پرورش علاقه نسبت به مبانی اعتقادی، فرهنگی و ملی، بیان احساسات و عواطف، جنبه‌های زیبایی سخن و مطالعه

یکی از هدف‌های کتاب‌های فارسی در دوره‌ی ابتدایی این است که از طریق آشنا کردن با مبانی و دانش زبانی و مهارت‌های زبانی، علاقه و تمایل دانش‌آموزان را نسبت به مسائل فرهنگی، دینی، حسی، بیان احساسات و مطالعه و کتاب‌خوانی تقویت کند. این موضوع بیش از همه از طریق متن‌ها و فعالیت‌هایی نظیر کتاب‌خوانی، شعرخوانی، نوشتن انشا و... پیگیری می‌شود.

۸. تقویت مهارت گوش دادن و سخن گفتن

با توجه به اهمیت مهارت‌های شفاهی زبان، در کتاب‌های فارسی دوره‌ی ابتدایی، فعالیت‌های متنوعی در جهت برآورد شدن این هدف

پیش‌بینی شده است؛ فعالیت‌هایی مانند: گوش کن و بگو، درست و نادرست، به دوستانت بگو، اجرای نمایش، گوش دادن به قصه، و قصه‌گویی. به این ترتیب کودکان قادر می‌شوند، سخنان دیگران را درک کنند، درباره‌ی سخنان دیگران نظر بدهند، قبل از سخن گفتن فکر کنند، در جمع سخن بگویند و در بحث‌ها و گفت‌وگوها شرکت کنند.

۹. تقویت مهارت خواندن

به منظور نیل به این هدف سعی می‌شود، با انجام تمرین‌ها و فعالیت‌های متنوع به کودکان کمک شود تا متن درس‌ها را با لحن مناسب بخوانند، متن‌ها را با صدای بلند و درست بخوانند، پیام درس‌ها و نوشته‌ها را درک کنند، دایره‌ی دید خود را در خواندن وسعت دهند، و عادات و آداب مطالعه و کتاب‌خوانی را رعایت کنند. در این جهت، متن‌های مناسبی برای درس‌ها روان‌خوانی‌ها و کتاب‌خوانی پیش‌بینی شده‌اند.

۱۰. تقویت مهارت نوشتن

از دانش‌آموزان انتظار می‌رود، خوانا و درست بنویسند، کلمات و جملات را به درستی بنویسند، نشانه‌های خطی را رعایت کنند، برخی مهارت‌های نگارشی را در نوشته‌ها به کار برند و متن‌های مستقلی را بنویسند. برای دستیابی به این انتظارات، تمرین‌های متنوعی در کتاب بنویسیم طرح شده‌اند از قبیل: بنویس، کامل کن، جمله بساز، مرتب کن، طبقه‌بندی کن، انتخاب کن، کلمه بساز، دسته‌بندی کن، نگارش ساده، نگارش خلاق و...

● هدف‌های آموزشی کتاب فارسی پایه‌ی اول و دوم دوره‌ی

ابتدایی

الف) حوزه‌های شناختی

- آشنایی با نمادهای خط فارسی
- گسترش حوزه‌ی نمادها و معانی مناسب و متناسب
- آشنایی اولیه با عناصر محور جانشینی و هم‌نشینی
- شناخت گونه‌ی گفتاری زبان معیار
- شناخت نمونه‌های نظم مناسب و متناسب
- آشنایی اولیه با مسائل اعتقادی، ملی، علمی، اجتماعی و هنری
- شناخت شیوه‌های صحیح تقویت و پرورش حافظه و تفکر خلاق

ب) حوزه‌ی عاطفی

۱. فراهم آوردن زمینه‌های ایجاد علاقه و نگرش مثبت نسبت به:
 - برقراری ارتباط شنیداری و گفتاری
 - مطالعه اولیه‌ی نوشته‌های ساده و تصویری
 - مسائل اعتقادی، ملی، علمی، هنری و اعتقادی
۲. تلطیف احساسات و عواطف

پ) حوزه‌ی مهارتی

۱. مهارت گوش دادن:

- دقت در سخن عینی و واضح گوینده
- دریافت پیام ساده، واضح و عینی
- دریافت ارتباط بین بخش‌های یک پیام واضح و کوتاه
- بررسی شنیده‌های واضح و ساده

- درک پیام در گونه‌های متفاوت زبانی
- دقت در آهنگ کلام

۲. مهارت سخن گفتن:

- به کارگیری کار افزارهای مناسب ارتباطی
- برقراری ارتباط احساسی و عاطفی با شنونده
- حرکت از سخن خودمحور به گفت‌وگوی دوسویه
- توانایی سخن گفتن کوتاه و ساده در برابر جمع
- انسجام در رساندن پیام
- پاسخ‌گویی به سؤالات
- به کارگیری گونه‌های متفاوت زبانی

۳. مهارت خواندن:

- خواندن نمادهای نوشتاری (توانایی رمز برگردانی نمادهای نوشتاری)
- توانایی دریافت ارتباط معنایی یک متن ساده
- بلندخوانی و صامت‌خوانی متن ساده
- خواندن متن ساده یا شعر با لحن و آهنگ مناسب
- توانایی بررسی متن ساده و کوتاه
- به کارگیری کار افزارهای مناسب در خواندن
- کسب عادات مطلوب در خواندن
- گسترش دایره‌ی دید در خواندن

۴. مهارت نوشتن

- نوشتن درست نمادهای نوشتاری
- توانایی تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری

- به کارگیری به هنجار خط (خوانایی، درست‌نویسی و زیبانویسی)
- استفاده از برخی علائم سجاوندی
- کسب عادات مطلوب در هنگام نوشتن
- کاربرد درست کلمات در جمله (جملات با کلمات افتاده)
- توانایی نوشتن جمله‌های ساده

● هدف‌های کلی برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی پایه‌های سوم، چهارم و پنجم دوره‌ی ابتدایی

الف) حوزه‌ی شناختی

- گسترش و تعمیق حوزه‌ی نمادها و معانی مناسب و متناسب
- تداوم شناخت‌گونه‌ی گفتاری زبان معیار
- توسعه و تعمیق آشنایی با ساختار زبان فارسی معیار
- آشنایی ابتدایی با ساختار نظم و نثر
- شناخت بیش‌تر نمونه‌های نظم و نثر
- شناخت برخی مسائل اعتقادی، ملی، هنری، اجتماعی، علمی
- آشنایی مختصر با جلوه‌های هنری زبان
- آشنایی با شیوه‌های خواندن و نوشتن
- شناخت انواع پاره مهارت‌های نگارشی

ب) حوزه‌ی عاطفی

- پرورش و تقویت علاقه و نگرش مثبت نسبت به:
- ارج‌گذاری به احساسات و عواطف و افکار دیگران
- بیان مناسب و مؤثر احساسات، عواطف و افکار خود
- مسائل اعتقادی، ملی و هنری و اجتماعی
- مطالعه‌ی نوشته‌ها و قصه‌های ساده و مناسب

- جنبه‌های زیبای سخن
- نوشتن متن‌های کوتاه
- زیبایی و خوانایی خط

پ) حوزه‌ی مهارتی

۱. مهارت گوش دادن:
 - دقت در سخن گوینده
 - دریافت هسته‌ی معنایی پیام
 - دریافت ارتباط میان بخش‌های یک پیام
 - بررسی و نقد شنیده‌ها
 - دریافت پیام در گونه‌های متفاوت زبانی
 - دقت در آهنگ کلام
۲. مهارت سخن گفتن:
 - به‌کارگیری کارافزارهای مناسب ارتباطی
 - توسعه‌ی برقراری ارتباط عاطفی با شنونده
 - شرکت فعال در بحث‌ها و گفت‌وگوها
 - سخن گفتن مؤثر و مناسب در برابر جمع
 - انسجام و انتظام در رساندن پیام
 - پاسخ‌گویی خلاق به پرسش‌ها
 - به‌کارگیری مناسب گونه‌های متفاوت زبان
۳. مهارت خواندن:
 - توسعه‌ی سرعت بخشیدن به خواندن نمادهای نوشتاری
 - توانایی دریافت ارتباط معنایی بخش‌های یک متن
 - دریافت پیام اصلی یک متن
 - خواندن متن متناسب با محتوای آن

- خواندن نثر و شعر با لحن و آهنگ مناسب
 - توانایی نقد و بررسی یک متن
 - به کارگیری کارافزارهای مناسب در خواندن
 - تعمیق عادات و آداب مطلوب در خواندن
 - گسترش دایره‌ی دید در خواندن
۴. مهارت نوشتن:

- گسترش توانایی تبدیل نمادهای صوتی به نوشتاری
- توسعه‌ی توانایی درست، خوانا و زیبانویسی
- تعمیق عادات مطلوب هنگام نوشتن
- استفاده از علائم سجاوندی
- بیان باورها، احساسات و خواسته‌ها در قالب نوشته‌ها
- توانایی به کارگیری درست کلمات در جملات

● انواع کتاب‌های آموزشی زبان فارسی دوره‌ی ابتدایی

با توجه به این هدف‌ها، می‌توان کتاب‌های آموزشی زبان فارسی را به دو دسته تقسیم کرد:

الف) کتاب‌های کمک‌آموزشی

کتاب‌هایی هستند که به منظور ایجاد انگیزه، توسعه‌ی یادگیری، افزایش دانش و سواد علمی، پرورش مهارت‌های ذهنی و عملی، رشد روابط اجتماعی، و ارتقای یادگیرنده، با توجه به هدف‌های برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی تهیه و تنظیم می‌شوند. در حوزه‌ی آموزش زبان فارسی، کتاب‌های کمک‌آموزشی به سه گروه طبقه‌بندی می‌گردند:

۱. کتاب‌های دانش‌افزایی زبان فارسی برای دانش‌آموزان

این نوع کتاب‌ها مفاهیم، سرفصل‌ها و موضوعات مربوط به دستور زبان، نگارش، املا، شاعران و نویسندگانی را که در کتاب درسی آموخته شده‌اند، مورد توجه قرار می‌دهند. از جمله کتاب‌هایی که در این زمینه تهیه می‌شود کتاب‌های فرهنگ، واژه‌نامه‌ی دانش‌آموزی و کتاب‌های داستان هستند.

۲. کتاب‌های پرورش مهارت‌های زبان دانش‌آموزان

دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی در زمینه‌ی مهارت‌های زبانی، یعنی گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن نیاز به کتاب‌هایی دارند که از طریق آن‌ها بتوانند، مهارت‌های زبانی خود را پرورش دهند، مثل کتاب‌هایی که در زمینه‌ی خوش‌نویسی (خط تحریری)، مطالعه و کتابخوانی، نگارش و انشا تهیه و تولید می‌شوند.

۳. کتاب‌های دانش‌افزایی، مهارتی و روشی برای کارشناسان و

معلمان

کتاب‌هایی هستند که در زمینه‌ی زبان‌شناسی، آواشناسی، معناشناسی، دستور زبان، ادبیات کودک، پرورش مهارت‌های زبانی، نحوه‌ی آموزش زبان فارسی، فنون کلاس‌داری، تاریخ ادبیات، آزمون‌سازی، قصه‌خوانی و... اطلاعاتی را به کارشناسان و معلمان دوره‌ی ابتدایی ارائه می‌دهند. علاوه بر این، معلمان می‌توانند درباره‌ی افزایش اطلاعات خود در زمینه‌ی تدریس کتاب‌های فارسی بخوانیم و بنویسیم در دوره‌ی ابتدایی نیز به آن‌ها مراجعه کنند. این نوع کتاب‌ها به معلم کمک می‌کنند، در زمینه‌ی روش تدریس کتاب‌های فارسی بخوانیم و بنویسیم اطلاعات لازم را به دست آورد، با نمونه‌ها و الگوهای تمرین‌سازی برای درس‌ها آشنا شود،

پاسخ برخی مشکلات و تمرینات درس‌ها را ببیند، به توصیه‌های مؤلفان در تدریس درس‌ها توجه کند و با نمونه‌هایی از رفتار و سؤالات امتحانی آشنا شود.

ب) کتاب‌های کمک‌درسی

کتاب‌هایی هستند که به منظور تسهیل، تقویت، تکمیل، تعمیق یادگیری و فراهم کردن آموزش جبرانی براساس هدف‌ها و برنامه‌های درسی آموزش زبان فارسی دوره‌ی ابتدایی تهیه و تنظیم می‌شوند. کتاب‌های کمک‌درسی در آموزش زبان فارسی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱. کتاب‌های کار و تمرین

در این کتاب‌ها، مجموعه‌ای از پرسش‌ها، تمرین‌ها و فعالیت‌هایی از کتاب‌های فارسی «بخوانیم و بنویسیم» طراحی می‌شود که انجام آن‌ها موجب تثبیت آموخته‌ها، جبران ضعف‌ها و تکمیل آموخته‌ها می‌شود. دانش‌آموزان با حل تمرینات این کتاب‌ها، مباحث و نکات درسی را بیش‌تر و بهتر یاد می‌گیرند.

۲. کتاب‌های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

این کتاب‌ها به معلمان و دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا با نمونه‌هایی از سؤال‌های درسی و امتحانی آشنا شوند. با توجه به این‌که آزمون درسی فارسی در دوره‌ی ابتدایی شفاهی است، بدین ترتیب این گروه از کتاب‌ها بیش‌تر در پایه‌های چهارم و پنجم دبستان به منظور استفاده از آزمون‌های ورودی مدرسه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در صورتی که تهیه و تولید این کتاب‌ها طبق اصول و ضوابط

علمی باشد، می‌توانند الگوی خوبی برای استفاده‌ی معلمان باشند و آنان را به طور غیرمستقیم با نحوه‌ی تهیه‌ی سؤال و سیاهه‌ی رفتار آشنا سازند.

● ویژگی‌های کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی آموزش

زبان فارسی

با توجه به آنچه گفته شد، به روشنی دیده می‌شود که کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی با کتاب‌های درسی تفاوت زیادی دارند. اما چنین نیست که این سه گروه کتاب در عرض هم باشند، بلکه در طول یکدیگر هستند و دو گروه یاد شده در جهت تقویت و تکمیل کتاب‌های درسی فارسی تولید می‌شوند. به‌طور کلی کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی دارای یک سلسله ویژگی‌های عمومی و ویژگی‌های خاص هستند که تبیین و تشریح آن‌ها به ناشران، معلمان، ارزیابان کمک می‌کند، با آگاهی و درایت بیش‌تری نسبت به تألیف، تولید و ارزیابی کتاب‌های غیردرسی اقدام کنند.

الف) ویژگی‌های عمومی

همه‌ی کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی بدون در نظر گرفتن نوع آن‌ها، ویژگی‌هایی دارند که در چهار دسته قابل بررسی هستند:

۱. ساختار ظاهری و فیزیکی کتاب

فرم و ظاهر کتاب به مثابه پنجره‌ای است که خواننده را به دنیای کتاب فرا می‌خواند. بنابراین می‌تواند در جذب یا دفع مخاطب نقش بسیار مهمی را ایفا کند. مواردی که در این زمینه باید مورد توجه باشند، عبارتند از:

۱-۱. طراحی، رنگ‌آمیزی و نوع نوشته‌های روی جلد جذاب و برانگیزنده باشد و با محتوای کتاب‌های فارسی هم‌خوانی و ارتباط معنادار داشته باشد.

۲-۱. قطع کتاب و شکل ظاهری آن با محتوای کتاب فارسی و گروه سنی دبستان هماهنگ باشد.

۳-۱. ساختار فیزیکی کتاب به تناسب گروه سنی دوره‌ی ابتدایی از استحکام بیش‌تری برخوردار باشد.

۴-۱. صفحه‌آرایی کتاب به گونه‌ای باشد که در خواننده ایجاد انگیزه کند تا او بتواند، کتاب را به آسانی و مستقل بخواند و ادامه‌ی مباحث را با نظم فکری و منطقی دنبال کند.

۵-۱. نوع و اندازه‌ی حروف کتاب با ویژگی‌های سنی دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی هماهنگ باشد.

۶-۱. با توجه به شرایط سنی دانش‌آموز دوره‌ی ابتدایی، از سفیدخوانی و فاصله‌ی بین سطرها به درستی استفاده شود.

۷-۱. در تصویرسازی و طراحی به گونه‌ای عمل شود که علاقه به مطالعه و خواندن بیش‌تر شود.

۱-۸. بین محتوای تصویرها و محتوای متن هماهنگی ایجاد شود تا زمینه برای فهم بیشتر مطالب فراهم آید.

۹-۱. کتاب دارای شناسنامه، مقدمه، فصل‌بندی مناسب، فهرست منابع و واژه‌نامه باشد.

۲. محتوا و درون‌مایه‌ی کتاب

علاوه بر فرم و شکل ظاهری کتاب، ویژگی دیگری که در جذابیت و اثرگذاری کتاب نقش به‌سزایی دارد، توجه به عناصر درونی و محتوایی اثر است. در این زمینه باید موارد زیر مدنظر مؤلفان و ناشران باشد:

۱-۲. محتوای کتاب با هدف‌های برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی تناسب داشته باشد و بخشی از هدف‌های کتاب کمک آموزشی و کمک درسی به طور صریح در ابتدای کتاب ذکر شود.

۲-۲. در انتخاب و تألیف محتوای کتاب لازم است، به برخی از اصول و معیارهای علمی تدوین محتوا توجه شود، از قبیل: توجه به نیاز دانش‌آموز، توجه به نیاز جامعه، در نظر گرفتن ارزش‌های فرهنگی ملی و دینی، در نظر گرفتن چارچوب کتاب درسی، رعایت جنبه‌های کاربردی یادگیری، رعایت سیر منطقی مباحث از ساده به مشکل و...

۳-۲. ساختار نحوی جملات و عبارات متن و تمرین‌ها، ساده و روان و در حد فهم دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی باشد. موارد مصوب در رسم‌الخط فارسی نیز رعایت شود.

۴-۲. تصویرها، شکل‌ها، جدول‌ها و نمودارها به گونه‌ای باشند که به یادگیری بهتر مفاهیم کتاب‌های فارسی بخوانیم و بنویسیم کمک کنند، پیام متن را به روشنی انتقال دهند، با ارزش‌های جامعه مغایرت نداشته باشند، و معیارهای فنی و هنری رعایت شده باشد.

۳. روش‌های ارائه‌ی محتوای کتاب

کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی آموزش زبان فارسی در دوره‌ی ابتدایی به روش‌های متفاوتی سازماندهی و ارائه می‌شوند. به نظر می‌رسد با توجه به مهارتی بودن درس فارسی بهتر است، تولید کنندگان کتاب‌های آموزشی توجه بیشتری به این ویژگی داشته باشند. زیرا برای تقویت مهارت‌های تفکر، استدلال، نتیجه‌گیری، تلخیص، مطالعه، بازنویسی، تحلیل متن و... لازم است، روش‌های ارائه‌ی محتوا، هم در متن هم در تمرین‌ها و پرسش‌ها، کاملاً آموزشی و ملموس باشند. علاوه بر این، بهتر است در استفاده از روش‌های ارائه‌ی محتوا از قبیل داستان، نگارش، طبقه‌بندی، تحلیل و نتیجه‌گیری اصل تنوع همواره مدنظر باشد. در کنار روش‌های ارائه‌ی محتوا، ناشر و مؤلف باید به این نکته نیز توجه کنند که از روش‌های خودارزشیابی نیز بهره بگیرند. به این منظور لازم است، نوع و سطح پرسش‌ها به گونه‌ای باشد که ضمن تقویت کتاب درسی، بازخورد آن توسط خود دانش‌آموز تعیین شود. مثلاً دانش‌آموز پس از انجام تمرین‌ها و خواسته‌های کتاب، براساس ملاک‌هایی، خودش را ارزشیابی کند و به خود پاداش بدهد و به این خاطر، کارت آفرین در پایان کتاب قرار گرفته باشد.

ب) ویژگی‌های اختصاصی

۱. کتاب‌های دانش‌افزایی زبان فارسی برای دانش‌آموزان

- ۱-۱. مجموعه‌ای از حوزه‌های معرفت‌شناسی زبان فارسی را به دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی ارائه دهند؛ مثلاً در زمینه‌ی دستور، نگارش، املا، داستان، مطالعه و یادگیری.
- ۲-۱. اشکالات و ابهامات دانش‌آموز را هنگام برخورد با کتاب درسی فارسی و حل تمرینات برطرف کنند.

- ۳-۱. به عنوان منبع و مرجع، مورد استفاده‌ی دانش‌آموز باشند و روحیه‌ی پژوهش را در او تقویت کنند.
- ۴-۱. کنجکاوی و تفکر دانش‌آموز را برانگیزند و بر علاقه و نشاط او نسبت به درس فارسی بیفزایند.
- ۵-۱. موضوعات و مطالب آن‌ها در چارچوب برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی باشند.
- ۶-۱ دانش‌آموز پس از مطالعه‌ی مطالب آن‌ها، خود را ارزشیابی کند تا هنر خواندن و تحلیل متن‌های متفاوت فارسی در او تقویت شود.
- ۷-۱. جمله‌بندی و نظم عبارات آن‌ها از نظر منطقی به گونه‌ای باشد که ذهن دانش‌آموز را فعال نگه دارد.

۲. کتاب‌های پرورش مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان

- ۱-۲. در داستان‌های انتخابی، زبان و بیان ساده و روان باشد.
- ۲-۲. با طرح پرسش‌هایی از متن داستان، مهارت خواندن و درک فهم دانش‌آموزان را تقویت کنند.
- ۳-۲. مهارت‌های گوناگون نگارشی مطرح در آن‌ها، از جمله‌نویسی تا خلاصه‌نویسی، با تأکید بر مهارت‌آموزی باشد.
- ۴-۲. متن‌های انتخابی برای مطالعه، خوش‌نویسی، نگارش و املا، مناسب و قابل فهم باشند.
- ۵-۲. متن‌های انتخابی برای تقویت مهارت‌های زبانی، متناسب با برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی باشند.
- ۶-۲. به جای ارائه‌ی نمونه‌ها و الگوهای قالبی، راهکارهای تولید و تقویت خواندن و نوشتن را ارائه کنند.
- ۷-۲. گسترش دامنه‌ی واژگانی و درک معنایی را همواره در نظر داشته باشند.

۸۲. از واژه‌ها و عباراتی استفاده کنند که در تلفظ و معنای آن‌ها ابهام یا دوگانگی نباشد.

۹۲. به منظور تقویت لحن و آهنگ گفتن و خواندن دانش‌آموزان، از نشانه‌های نقطه‌گذاری به موقع استفاده کنند.

۱۰۲. به منظور تقویت مهارت‌های زبانی و اندیشیدن، تمرین‌های فرایندی و فعال طرح کنند.

۳. کتاب‌های دانش‌افزایی، مهارتی و روشی برای کارشناسان

و معلمان

۱-۳. برای افزایش معلمان دوره‌ی ابتدایی، مطالب و مباحثی از علم زبان‌آموزی، زبان‌شناسی، دستور زبان فارسی، آرایه‌های ادبی، تاریخ ادبیات و شیوه‌های تدریس درس فارسی ارائه دهند.

۲-۳. ضمن تأکید بر برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی، توانایی و مهارت معلم را در فرایند انجام فعالیت‌های یاددهی - یادگیری تقویت کنند.

۳-۳. با حل ابهامات و پاسخ به سؤالات کلیدی معلم، زمینه را برای بهبود آموزش کتاب‌های فارسی فراهم کنند.

۴-۳. به معلم کمک کنند، تا نسبت به طراحی آموزشی درس فارسی و اداره‌ی کلاس توانمند شود.

۵-۳. درباره‌ی نویسندگان و شاعرانی که آثار آن‌ها در کتاب‌های فارسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند، به‌طور روشن و ساده اطلاعاتی را ارائه دهند.

۶-۳. راهکارهایی برای تقویت مهارت‌های گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن دانش‌آموزان توصیه کنند.

۷-۳. راهکارهایی برای تقویت مهارت تدریس درس‌ها، طرح تمرین، گفتن املا، طرح موضوع انشاء، نقد و داوری، و نحوه‌ی ارزشیابی از کتاب فارسی ارائه دهند.

۴. کتاب‌های کار و تمرین

۱-۴. به تناسب هدف‌های برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی و کتاب‌های «بخوانیم و بنویسیم»، تمرین و فعالیت طراحی شده باشند.
۲-۴. به منظور پرورش خلاقیت و نگارش خلاق، پرسش‌ها و تمرین‌های خلاق مثل جان‌بخشی به اشیا یا تکمیل داستان ناتمام ارائه دهند.

۳-۴. از طرح سؤال‌های عین کتاب یا کلیشه‌ای و قالبی، پرهیز کنند.
۴-۴. تمرین‌های انتخابی برای کتاب کار و تمرین، از تنوع لازم برخوردار باشند.

۵-۴. ضمن تأکید بر نکته‌ها و آموخته‌های درس، به تقویت مهارت اندیشیدن و تفکر کمک کنند.

۶-۴. تمرین‌هایی طرح کنند که بین مفاهیم و مهارت‌های درس فارسی با سایر درس‌های مرتبط، هماهنگی به وجود آید.

۷-۴. به منظور هدایت دانش‌آموز در حل تمرین‌های کتاب فارسی، تمرین‌هایی مشابه و تفکر برانگیز طرح کنند.

۸-۴. در طرح سؤال‌ها و تمرین‌ها، به سطوح متفاوت دانشی و مهارتی توجه کنند تا مطالب با توجه به تفاوت‌های فردی تولید شوند.

۵. کتاب‌های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۱-۵. نمونه آزمون‌هایی که طرح می‌کنند، در کتاب با اصول، ضوابط و شیوه‌های ارزشیابی، بارم‌بندی و آئین‌نامه‌های امتحانات هماهنگ باشد.

۲-۵. معلمان، دانش‌آموزان و طراحان سؤالات را با نمونه‌های مناسب سؤالات امتحانی آشنا کنند.

۳-۵. برای تقویت قدرت تفکر و نظم منطقی، نمونه‌هایی از پرسش‌های خلاق و واگرا را نیز طرح کنند.

۴-۵. طراحی و سطح‌بندی سؤالات آزمون به گونه‌ای باشد که دانش‌آموز بتواند خودش را ارزیابی کند.

۵-۵. به منظور ایجاد تنوع در پرسش‌های املایی، نگارشی، انشایی، خواندن و درک مطلب، و... پرسش‌هایی کاملاً نوین طرح کنند تا زمینه برای ایجاد تحول در نگرش جامعه و معلمان فراهم شود.

● موضوعات و مفاهیم برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی پایه‌ی اول

الف) موضوعات و مفاهیم دانشی و ارزشی

- خانه، مدرسه، پارک، بازار، ورزش، کشاورزی، خدا، مسجد، خوبی، دوستی، اعضای بدن، طبیعت، حیوانات، کتاب، بیت، ایران، انقلاب، میهن، دریا، جنگل، فصول، و سفر.
- مهربانی خدا، همکاری، احترام به بزرگ‌ترها، آداب معاشرت، فواید کتاب‌خوانی، نماز، آداب و رسوم، حفظ محیط‌زیست، بهداشت فردی، قرآن، سلام کردن، عید مبعث، دهه‌ی فجر، امام علی (ع)، دعا، و مقررات سفر.

ب) موضوعات و مفاهیم زبانی و ادبی

- نشانه‌های زبان فارسی، حروف الفبا، و ترتیب اجزای جمله.
- قالب داستان، نمایش، لطیفه، و آهنگ و ریتم شعر.

پ) موضوعات و مفاهیم نگارشی و املائی

- ساختار کلمه، ساختار جمله، جمله‌سازی، و توصیف تصویر.
- درست‌نویسی، نشانه‌ها، صامت‌های چند شکل، یک صدا و چند شکل، واو معدوله، تشدید، و نشانه‌های استثنا.

● موضوعات و مفاهیم برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی پایه‌ی دوم

الف) موضوعات و مفاهیم دانشی و ارزشی

- مدرسه، کتابخانه، بهداشت دندان و گوش، میکروب، رنگین‌کمان، کار و تلاش، خانواده، باران، تغذیه، زیارت، دیدنی‌ها، پرچم، نوروز، پروانه، حیوانات، فرهنگ بومی، هنرمند و فردوسی.
- دعا، تشکر، نظافت، رعایت ادب، کم‌خوری، خوش‌رویی، تعاون، مسؤولیت‌پذیری، مراقبت از حیوانات، پایداری، پرهیز از غرور، دستگیری از نیازمندان، زیارت، وضو، قناعت، محبت، راستگویی و ۲۲ بهمن.

ب) موضوعات و مفاهیم زبانی و ادبی

- ی مقصوره، مطابقت نهاد و فعل، قید زمان، پسوند نده، تر، ترین، حروف اضافه، این و آن، کلمات پرسشی، ی نسبت، ترکیب وصفی، زمان حال و آینده و ترتیب جمله.
- قصه، داستان، افسانه، زبان ادبی، شعر و وزن و ریتم.

پ) موضوعات و مفاهیم نگارشی و املائی

- علامت پرسش و گیومه، استفاده از صفت در توصیف، نشانه‌گذاری جملات، خلاصه‌نویسی، و خاطره‌نویسی.

● واو معدوله، تنوین، درست‌نویسی، کلمات تازه، و تشخیص (ه)‌های ملفوظ و غیرملفوظ.

● موضوعات و مفاهیم برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی پایه‌ی سوم

الف) موضوعات و مفاهیم دانشی و ارزشی

- خانواده، کلاس، کانون، کره‌ی زمین، اعتماد به نفس، فداکاری، هوشیاری، احترام به دیگران، پرواز، گراهام‌بل، آفرینش، حضرت علی (ع)، جشن تکلیف، قهرمانان ایرانی، زیبایی‌های ایران، ورزش، جنگل، سعدی و نقاشی.
- سپاس‌گزاری از خدا، قدردانی، کارگروهی، انتقادپذیری، نظم، مطالعه، احترام به قانون، فداکاری، شهدا، نوع‌دوستی، جشن تکلیف، وطن‌دوستی، اوقات فراغت، منابع ملی، مهمان‌نوازی، وفاداری و برنامه‌ریزی.

ب) موضوعات و مفاهیم زبانی و ادبی

- مطابقت نهاد و گزاره، زمان فعل، راه، ماضی بعید، بدل، ات، ضمائر، انه وین نسبی، واحد شمارش، گسترش واژه باگر، گاه، مند، صفات، رابطه‌ی مترادف، تضاد و شمول معنایی.
- مثل، قصه، حکایت، تشخیص، ضرب‌المثل، شعرو موسیقی و وزن و آهنگ.

پ) موضوعات و مفاهیم نگارشی و املائی

- گزارش‌نویسی، علامت تعجب، خاطره‌نویسی، تبدیل گفتار به نوشتار، نامه‌نگاری، عنوان، زندگی‌نامه، یادداشت‌برداری، نگارش خلاق، کوتاه کردن جمله، و ساده‌نویسی.
- هم‌خانواده، گروه کلمه، شبکه‌ی واژگانی، متضادها، متشابه‌ها و مترادف‌ها.

● موضوعات و مفاهیم برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی پایه‌ی چهارم

الف) موضوعات و مفاهیم دانشی و ارزشی

- معلم، خانواده، کودک، ورزش باستانی، ترس، روابط اجتماعی، قانون، صرفه‌جویی، فرهنگ و ادب بومی، ابوعلی سینا، ژولورن، عید فطر، امام حسین(ع)، میراث فرهنگی، ثروت ملی، بهار، فرهنگی بومی، داستان، مولوی، و مثل.
- مشورت، سازندگی، میراث فرهنگی، درختکاری محیط زیست، عاشورا، قانون‌پذیری، معلم، مطبوعات، مناجات، مخلوقات خدا، اسراف، نظم، پرهیز از تکبر، آزادی، ارتش و منابع ملی.

ب) موضوعات و مفاهیم زبانی و ادبی

- اسم غیر ساده، کلمه‌ی مرکب، پسوند گارومان، پیشوند باومی، منادا، صفت، یای لیاقت، منفی کردن، مجاز، فعل ماضی، فعل متعدی، تخفیف، حروف ربط، مصدر و حذف به قرینه.
- قافیه، تشبیه، کنایه، مثل، تشخیص، شعرگویی، طنز، قصه، افسانه، چیستان و ادبیات کهن.

پ) موضوعات و مفاهیم نگارشی و املائی

- علامت اختصاری، خلاصه‌نویسی، علائم نگارشی، نوشته‌ی زبانی و ادبی، جملات شرطی، گزارش خاطره، گسترده‌نویسی، مقایسه، یادداشت‌برداری و دنباله‌نویسی.
- جمع مکسر، هم خانواده، متضاد، مترادف، متشابه، گروه کلمه و واژه‌های همگون

● موضوعات و مفاهیم برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی پایه‌ی پنجم

الف) موضوعات و مفاهیم دانشی و ارزشی

- کتاب، لغت‌نامه، بهداشت، محیط، بهداشت روانی، کار و کوشش، خدمت کردن، امیدواری، زکریای رازی، رایانه، سعدی، خواجه نصیر توسی، امام زمان (عج)، حضرت نوح، سرود ملی، قهرمانان ملی، زمستان، طبیعت ایران، حافظ، فرش‌چیان و گلزار ادب فارسی.
- ایران، سرود ملی، ظهور، رزمنده، بسیج، مناجات، امیدواری، کوشش، وجدان کاری، امنیت، حقیقت‌جویی، سازندگی، میهن دوستی و میراث فرهنگی.

ب) موضوعات و مفاهیم زبانی و ادبی

- جمله‌ی بلند، فعل گذرا و ناگذرا، صفت‌سازی، فعل، اسم مرکب، اشتقاق، زمان فعل، حرف اضافه‌ی فعل، قید، پسوندان، زار و ساز.
- ردیف و قافیه، موسیقی شعر، تشخیص، طنز، قصه و افسانه، چیستان و متون ادبی.

پ) موضوعات و مفاهیم نگارشی و املائی

- تبدیل گفتار به نوشتار، خاطره، نامه، گسترده‌نویسی، زندگی‌نامه، خلاصه، بازگردانی، یادداشت، عناصر داستان، آغاز و پایان، انتخاب نام و دنباله‌نویسی.
- جمع بستن کلمات با ان، هم‌خانواده، متضاد، مترادف، تشابه، گروه کلمه و واژه‌های همگون.

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های عمومی کتاب‌های آموزشی زبان فارسی

نام کتاب: نویسنده/ مترجم: ناشر: کد:

ردیف	ویژگی‌ها	۵ بسیار زیاد	۴ زیاد	۳ متوسط	۲ کم	۱ بسیار کم
۱	جذابیت ظاهری روی جلد و ارتباط آن با محتوای کتاب					
۲	تناسب حجم و قطع کتاب با محتوا و سن دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی					
۳	کیفیت صفحه‌آرایی و تأثیر آن در ایجاد انگیزه و نظم فکری دانش‌آموزان					
۴	تناسب اندازه‌ی حروف و واژگان به کار رفته در کتاب با سن دانش‌آموزان					
۵	کیفیت تصویرها از نظر جلب توجه و روشن بودن پیام					
۶	کیفیت شناسنامه، مقدمه، هدف‌ها، منابع و واژه‌نامه و تناسب آن‌ها با سن دانش‌آموزان					
۷	میزان تناسب محتوای کتاب با هدف‌های برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی					
۸	تناسب متن کتاب با اصول نگارشی و رسم‌الخط فارسی					
۹	انسجام و توالی منطقی مطالب ارائه شده در کتاب					
۱۰	تناسب محتوای کتاب با ارزش‌های فرهنگی، دینی و ملی					
۱۱	سادگی و روانی جملات و عبارات به کار رفته					
۱۲	میزان تازگی روش‌های ارائه متن و فعالیت در کتاب					
۱۳	میزان توجه به مهارت خودارزشیابی توسط دانش‌آموزان					
۱۴	تناسب زبان و بیان کتاب با نیازهای دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی					
۱۵	نوآوری در سازماندهی کتاب					
جمع امتیازات هر ستون						
کل امتیاز						

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتب‌های دانش‌افزایی
زبان فارسی برای دانش‌آموزان

نام کتاب: نویسنده/ مترجم: ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					ارائه‌ی مجموعه‌ای از اطلاعات مربوط به حوزه‌ی زبان‌آموزی	۱
					کمک به دانش‌آموز برای حل مشکلات درسی	۲
					میزان پرورش روحیه‌ی پژوهش و تحقیق در دانش آموز	۳
					توجه به برانگیختن تفکر و کنجکاوی در دانش‌آموز	۴
					تناسب موضوعات و مطالب کتاب با چارچوب برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی	۵
					توجه به فعال نگه داشتن دانش‌آموز برای مطالعه و کتابخوانی	۶
					توجه به رشد و توسعه‌ی علمی دانش‌آموز در مهارت‌های زبانی	۷
					میزان توجه به معرفی منابع برای مطالعه‌ی بیشتر	۸
					توجه به سرفصل‌ها و موضوعات کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم	۹
					توجه به پرورش علاقه نسبت به دانش‌ها و مهارت‌های زبانی	۱۰
					نوآوری در ارائه‌ی اطلاعات مربوط به زبان فارسی	۱۱
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های کتاب‌های پرورش مهارت‌های زبانی
برای دانش‌آموزان

نام کتاب: نویسنده/ مترجم: ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					توجه به سادگی و روانی زبان و بیان داستان‌ها و متون کتاب	۱
					توجه به تقویت مهارت خواندن و تحلیل متن	۲
					تأکید بر جنبه‌های کاربردی مهارت‌های زبانی	۳
					توجه به تقویت مهارت‌های نگارشی و جمله‌نویسی	۴
					قابل فهم بودن متون انتخابی برای مطالعه، خوش‌نویسی و املا	۵
					توجه به تناسب متون کتاب یا برنامه‌ی درسی زبان فارسی	۶
					توجه به راهکارهای تقویت خواندن و نوشتن به زبان فارسی	۷
					توجه به گسترش دامنه‌ی لغات و درک معنایی	۸
					پرهیز از به‌کارگیری لغات و اصطلاحات دوپهلو و مبهم	۹
					توجه به راهکارهای تقویت لحن و آهنگ خواندن متون	۱۰
					توجه به راهکارهای تقویت تفکر و اندیشیدن در مهارت‌های زبانی	۱۱
					نوآوری در تقویت مهارت‌های گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن	۱۲
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های دانش‌افزایی، مهارتی و روشی زبان فارسی برای کارشناسان و معلمان

نام کتاب: نویسنده/ مترجم: ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					ارائه‌ی اطلاعات نوین در زمینه‌ی زبان فارسی، ادبیات کودک و شیوه‌های تدریس	۱
					توجه به تقویت توانایی معلم در طراحی آموزشی و تدریس کتاب فارسی	۲
					ارائه‌ی مهارت‌های نوین برای تقویت مهارت‌های زبانی	۳
					توجه به تبیین و تشریح برنامه‌ی درسی فارسی متناسب با سطح معلمان	۴
					توجه به تنوع و یکپارچگی مطالب کتاب	۵
					توجه به رفع مشکلات معلم و پاسخ به سوالات کلیدی او	۶
					ارائه‌ی اطلاعات ساده و روشن درباره‌ی شاعران و نویسندگان	۷
					ارائه‌ی راهکارهای نوین تقویت مهارت‌های گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن	۸
					ارائه‌ی راهکارهای نوین برای تقویت درس‌های املا و انشا	۹
					ارائه‌ی اطلاعاتی درباره‌ی نحوه‌ی ارزشیابی کتاب‌های فارسی	۱۰
					توجه به تلفیق مهارت‌های زبانی با هم و درس فارسی با درس‌های مرتبط	۱۱
					نوآوری در ارائه‌ی مهارت‌ها و روش‌های قابل اجرا در کلاس فارسی	۱۲
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های کار و تمرین
درس فارسی

نام کتاب: نویسنده/ مترجم: ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان در کتاب‌های فارسی ابتدایی	۱
					توجه به پرورش خلاقیت در تفکر و نگارش انشا	۲
					ارائه‌ی فعالیت‌ها و تمرین‌های متنوع و جذاب در ادامه‌ی کتاب فارسی	۳
					پرهیز از طرح سؤال‌های عین کتاب و کلیشه‌ای و پرهیز از پاسخ به آن‌ها	۴
					توجه به تلفیق آموخته‌های دانش‌آموزان در کتاب فارسی با سایر درس‌ها	۵
					توجه به طرح تمرین‌های مشابه کتاب فارسی برای هدایت دانش‌آموز	۶
					توجه به سطوح متفاوت تمرین‌ها و سؤال‌ها با در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی	۷
					بهره‌گیری از امکانات هنری برای انتقال مؤثر مطالب	۸
					توجه به تقویت مهارت‌های زبانی گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن	۹
					توجه به طراحی تمرینات دوره‌ای در پایان فصل‌ها	۱۰
					نوآوری در طرح تمرین‌ها و فعالیت‌های نوین از کتاب فارسی	۱۱
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های سنجش و ارزشیابی از کتاب فارسی

نام کتاب: نویسنده/ مترجم: ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					رعایت منطقی شیوه‌های ارزشیابی و بارم‌بندی	۱
					توجه به آئین‌نامه‌ی ارزشیابی از کتاب فارسی	۲
					ارائه‌ی نمونه‌ی سؤالات امتحانی مناسب	۳
					توجه به طرح پرسش‌ها و سؤال‌های خلاق و واگرا	۴
					توجه به ایجاد امکان برای خود ارزشیابی توسط دانش‌آموز	۵
					توجه به رعایت سطوح سؤالات در حیطه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی	۶
					طرح پرسش‌های متنوع املایی، نگارشی و درک مطلب	۷
					طرح دستورالعمل پاسخ به سؤال‌ها در قسمت‌های مورد نیاز	۸
					توجه به ارائه‌ی الگوهای آزمون‌سازی و طرح سؤال برای معلم	۹
					ایجاد تنوع در پرسش‌ها، با تأکید بر مهارت‌های گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن	۱۰
					نوآوری در آزمون‌سازی و سطح‌بندی سؤال‌ها از کتاب فارسی	۱۱
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی می‌کوشد تا یافته‌های علمی کاربردی و دیدگاه‌های صاحب‌نظران درباره‌ی سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی را برای استفاده‌ی نویسندگان، ناشران و سایر پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی ارائه کند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک‌آموزشی

دبیرخانه سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی

<http://samanketab.roshdmag.ir>